

הלבנות עירובי תחומין

שצנז דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת וכו' ד' מעיפים:

א שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו כיום השביעי^א יש אמרימ^ב שזו אהרה^ג ליוצא חוץ לתחום ושיעור תחום של תורה הוא י"ב מיל כשיעור מחנה ישראל שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל^ד והכמים אסרו לצאת יותר מאלפים אמות שהן מיל א'^ה.

יש אמרימ^ו שאין לתחומין עיקר מן התורה כלל אלא אפילו יותר מ"ב מיל אינו אסור מן התורה כלל וזה שנאמר אל יצא איש ממקומו זו היא אהרה על הוצאתו שהזהיר משה שלא לצאת עם הכלי מרשות היחיד לרשות הרבים ללקוט המן^ז ושבו איש תחתיו קבלו חכמים שזו אהרה שלא לטלטל ברשות הרבים אלא כשיעור תחתיו של אדם שהוא ד' אמות^ח כמו שנתבאר בס' שמו"ט^ט.

אלא שחכמים סמכו איסור התחומין של דבריהם למקרא זה אל יצא איש ממקומו שלא יצא יותר מאלפים מהמקום ששבת בו כי עד אלפים נקרא מקומו כמו שמצינו בערי מקלט שנאמר^י ושמרת לך מקום וגו' והן קולטות אותו גם כשהוא הוציא להן^{יא} שנאמר^{יב} ומצא אותו מחוץ לגבול עיר מקלטו ונאמר להלן^{יג} ומרותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' מה חוץ האמור להלן אלפים אף חוץ האמור כאן אלפים.

ושבו איש תחתיו כשיעור תחתיו מכאן סמכו חכמים שכל אדם יש לו ד' אמות^{יד} בכל מקום שהוא אפילו יצא חוץ לתחום יכול להלך שם ד' אמות^{טו} וכן יכול לטלטל בהן^{טז} וכן כשמודדים אלפים ממקום שביתתו מודדים חוץ מד' אמות אלו שהן כשיעור תחתיו^{יז} (ויכול לטלטל בהן לפיכך^{יח}) אם שבת^{יט} דהיינו שקדש עליו היום^כ במקום המוקף מחיצות בענין שיותר לטלטל בכולו הרי כולו נחשב לו כד' אמות ונתנים לו אלפים סביב להוקף זה^{כא} ע"ד שיתבאר בס' שצ"ט^{כב} אפילו יש בו כמה מילין^{כג}.

ח עירובין נח, א (למלט). רמב"ם פ"ב הט"ו.
ט סעף א.
י עירובין נא, א. רש"י מוכח בה, א ד"ה ושבלות רשב"א שם. רשב"א נא, א ד"ה הכן תתכן. מור ונחש ס' שצנז ס"א.
יא שמות כא, ג.
יב בבביתא עירובין ובלבש שם למדו את גופא מנייהו כהו מנייהו ונבול וכו'.
יג כדבריה, לה, כו.
יד כדבריה, לה, ה.
טו בביתא שם וברף נח, א. מור וש"ע ס"א.
טז רש"י שם נא, א ד"ה אלו ד' אמות.
יז עירובין נח, א. ודלעיל ס' שצנז ס"א (וכאן בא זה בהקדמה לדמשך המעין "לפיכך").
יח כדלקמן ס' שצנז ס"א וש"ג.
יט עבודת הקדש שער ה ס"ו.
כ עירובין נח, א.
כא רש"י שם ד"ה שבת בתל. עבודת הקדש שם. מה"מ ל' שבת פס"ו ה"ד. מור וש"ע ס"ב.
כב עירובין כ, ב. מור וש"ע ס"ב.
כג סעף ד (במלה מרובעת).
כד כדלעיל ס' שצנז ס"ה (לענין טלמול).

א שמות נח, כפ.
ב ירושלמי פ"ג סוף ה"ד (הובא בר"ף עירובין סוף פ"ק). רמב"ם הל' שבת פ"ז ה"א. גאונים (הובא בעבודת הקדש ריש סעף ה ובמ"ט שם). ראב"ד (הובא בחידושי רשב"א רשב"א עירובין סוף פ"ק). סמ"ג לאוין סו. דיעה דא' בלבש ס' שצנז ס"א. וראה גם לקמן ס' תקמו ס"ד. ס' תקפו ס"ז.
ג שאף ל"א אלו אינו אלא לאו. מלבוש יום טוב רס"י שצנז. אליה וזמא שם ס"ק א.
ד עירובין נח, ב. רש"י ברות נד, ב ד"ה מותנה. וראה לקמן ס' תר ס"ב, שלפי מה שנהגו עתה כהאמרים שאין לנו דה"ר מות', א"ב אין לנו גם תחום י"ב מיל מות'.
ה ר"ף שם פירוש הרמב"ן במלכות שם ובחידושי שם. הרשב"א במנחת הקדש ובחידושי שם. רא"ש פ"א ס' כד. מור רס"י שצנז. דיעה ה' בלבש שם. וראה לקמן ס' תר ס"ב המעט שהולכים בה לקולא.
ו ראה עירובין יו, ב וברש"י שם ד"ה לאו שניתן. פסחים פה, ב בתוס' שם ד"ה הוצאה כתיב. רמב"ם הל' שגגות פ"ד ה"ב.
ז תוס' עירובין שם ד"ה לאו. וראה לעיל ס' שא ס"א לומר נוסף למלאכת הוצאה. ועבאר בתוס' שבת ב, א ד"ה פשט.

הלכות עירובי תחומין שצו תחלא

והוא יהיה מוקף לדירתו מתחילתו¹⁰ אע"פ שאין בו עתה דיוורין¹¹ ואין משתמשין בו כלל כמו שנתבאר בס' ת"ח¹² או אפילו אינו מוקף לדירה אלא שאין בו יותר מבית סאתים אבל אם יש בו יותר מבית סאתים כשם שאין מחיצותיה מועילות יהיה מותר למלטל בכלו¹³ כך אינן מועילות יהיה כולו נחשב כד' אמות לענין תחומין¹⁴:

ב ד' אמות אלו שלענין תחומין בין ד' אמות שבמקום שבינתו בין ד' אמות שיש לו כשיצא חוץ לתחום יש אומרים¹⁵ שהן כד' אמות שברשות הרבים שלענין מלטול¹⁶ שהוא בורר לו ד' אמות לאיזו רוח שירצה וכשהלך לרוח אחת ד' אמות שוב אינו יכול לחזור¹⁷ ולילך לרוח השנית (שכנגדה¹⁸) אפילו כל שהוא אם הוא חוץ לתחום כמו שאינו יכול למלטל חפץ אחד ויותר מד' אמות שאין נותנים אלכסון לענין מלטול אלא מפני שאין שם ריבוע¹⁹ כמו שנתבאר בס' ש"מ²⁰ וכן במקום ששבת בו אם הלך לרוח אחת ד' אמות ואלפים שוב אינו יכול לילך לרוח השנית (שכנגדה) אלא אלפים ואם לא נמל לו כל ד' אמות לרוח אחת יכול להשלימן ברוח הב'²¹ (שכנגדה).

ויש אומרים²² שד' אמות אלו שלענין תחומין אינו כד' אמות שלענין מלטול אלא הן ד' אמות לכל רוח שהן ח' על ח' מרובעות בין במקום ששבת בו בין כשיצא חוץ לתחום (ולפי סברא זו כל שכן שאין מודדים לו ד' אמות עם אלכסונם לכל רוח שכינן שנותנים לו ח' על ח' מרובעות הרי יש בהן אלכסון ממש של ד' אמות לכל רוח דהיינו מאמצעותיו לארבע הוויית משא"כ בד' אמות שלענין מלטול שמודדים לו ד' אמות ביושר אל עבר פניו לאיזו רוח שירצה וכיון שלא שייך בהן אלכסון ממש צריך ליתן לו הן ואלכסונם כמ"ש בס' ש"מ²³) ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים²⁴:

ג ד' אמות אלו שלכל רוח ורוח שהן שיעור תחתיו של אדם מודדים אותו לכל אדם כאמה שלו²⁵ ואם הוא ננס באברים שגופו גדול ואמתו קטנה²⁶ נותנים לו ד' אמות בינונית של כל אדם שכל אחת מהן ו' מפרחים כמו שנתבאר בס' ש"מ²⁷.

וכבר נתבאר שם שד' אמות אלו מודדים אותן מצומצמות ויש אומרים²⁸ שמודדים אותן מרווחות ויש לסמוך על דבריהם כד' אמות אלו שלענין תחומין שיעקור אינן אלא מדברי סופרים²⁹:

נותנים לו אלכסון מהמעט שלפניו (שנתבאר בתש"י נא, א ד"ה הן ואלכסונן) משא"כ בתחומין שאחר שברר ד' אמות לרוח אחר יש לו שם ריבוע ולכן אין נותנים לו אלכסון (ולא ברית בתום ד"ה בזה. ודמלעיל סי' שצח ק"א ס"ק א).

א. לה סעף ב.

לו ראה רש"י מה, א ד"ה שמונה.

לו כת"ק במשנה שם ובפירוש רבא מה, א. בעל המאור במשנה שם. הובא בראש פ"א מ"א. רשב"א בעמדת הקדש שעקר ג ס"ד תערה ה ס"ו. מ"מ שם. דרכי משה ס"ק ב. דיעה הב' ברמ"א ס"א.

לח רבני משה שם.

לט רב פפא מה, א. א. מור וש"ע ס"א.

מ רש"י שם ד"ה משום דאיכא. מ"א ס' ששם ס"ק ג.

מא סעף א.

מב רב נאור שם. רמ"א ס"א.

מג אלה רבה ס' ששם ס"א.

כה ברייתא עירובין כג, א. מור וש"ע שם. וראה גם לקמן ס"ד. סי' שצח ס"ד. סי' תא ס"א.

כו עירובין סא, ב. מור וש"ע שם.

כז סעף זה בשע"ר לא הגיע לדרינו. וראה מור וש"ע שם ס"ב. לקמן סי' שצח ס"ז וס"ח.

כח כרמלעל סי' שצח ס"א. ס' ששם ס"א.

כט ברייתא עירובין מז, ג. ב. מור וש"ע שם.

ל משנה עירובין מה, א. כרבי יודנה. ר"ף שם. לפירוש הראשון פ"ה ד"ה. ונמ"ס ה"ל שבת פ"ה ד"ה. לפירוש השני שם ובפ"ה ד"ה. ב"י ד"ה ונ"ס ופסק הר"ף. מ"א ס"ק א.

לא שבה לדברי הכל ד' אמות מפי לא (רבא מה, א). ודלעיל סי' ששם ס"א.

לב רבי יודנה במשנה שם.

לג אבל עדיין יכול לילך ב' אמות לצדה, כדלקמן שיש לו רבוע ד' על ד'.

לד ר"ל, אלא שנתבל מקום אינו רוטה ממש, שבמלטול

תחלב תלכות עירובי תחומין שצו-שצו

ד שבת בתל גבוה ו' מפחים אם אין בו אלא בית סאחים הרי כולו נחשב לו כר' אמות¹⁰⁰ מפני שהוא כמוקף מחיצות מלמעלה¹⁰¹ כמו שנתבאר בס' שמה¹⁰² אלא שאינן מוקפות לדירה¹⁰³.

וכן אם שבת בקמה קצורה ושבלים גבוהים ו' מפחים מקיפים אותה¹⁰⁴ והוא שקשר השבלים יחד בענין שאין רוח המזיזה מנידה אותן¹⁰⁵ שכל מחיצה שהרוח מנידה אינה מחיצה כמו שנתבאר בס' שם¹⁰⁶.

אבל השוכת בעיר כל העיר נחשבת כר' אמות¹⁰⁷ אע"פ שאינה מוקפת מחיצות כהלכתן¹⁰⁸ כגון שיש בה פרצות הרבה כמילואן וכיותר מעשר דהואיל ובתי העיר מובלעים בתוך שבועים אמה ושירים של זה הרי כולם כדירה אחת כמו שיתבאר בס' שצ"ט¹⁰⁹.

שצו דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה וכו' כ' סעיפים:

א כל אדם יש לו חוץ מר' אמות¹¹⁰ או מהמקום ששבת בו¹¹¹ אלפים אמה לכל רוח מרובעות כמכלא מרובעת כמו שיתבאר בס' שצ"ט¹¹².

ב קדש עליו היום כבקעה הרחק מן העיר שאין שם תחומי שבת מסומנים ואינו יודע לשער תחום שבת מהלך אלפים פסיעות כינוניות¹¹³ בדרך הליכתו של אדם והוא תחום שבת כי דרך הליכתו של אדם אמה¹¹⁴ מראש גודל רגל זו עד ראש גודל רגל זו שמהחוק כחצי אמה בין רגל לרגל ומקום מצב הרגל עם המנעל הוא ג"כ כחצי אמה¹¹⁵.

ג כשתם שאין אדם ראוי להלך בשבת ויו"ט¹¹⁶ אלא אלפים אמה לכל רוח חוץ למקום שביתתו בין כליו ובהמתו¹¹⁷ אין יכולים שום אדם להוליכם חוץ לאלפים של בעליהם¹¹⁸ מפני שקנין שביתתו במקום שביתת בעליהם אע"פ שלא היו שם כשקדש היום¹¹⁹ ואם עירבו בעליהם לרוח אחת אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפילו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים להלך¹²⁰.

ד המוסר בהמתו לבנו הרי היא כרגלי האב¹²¹ שאין שום אדם יכול להוליכה אלא במקום

עד שנעשו בו עירות נתינים לכל עיר שבועים אמה ושירים ומצטרפים ונעשה כסתום. וראה הע"ב בתרכ"ע ע' 44.

סימן שצו

א עירובין ג. ב. שם נב, א. רש"י שם ר"ח שבת. מור וש"ע ס"א.

ב מור וש"ע שם. והיינו המקום המוקף לדירה או העיר, כדלעיל ס' שצו ס"ד.

ג סעיף ד'.

ד רב נחמן אבא שמואל מב, א. מור וש"ע וי"ט ס"ב.

ה רש"י שם ר"ח פסיעה.

ו שו"ת מנחת יצחק סי' עה. מ"א ס"ק א. וראה גם לעיל

רס"י שא במהרה"ק.

ז כדלעיל ס' תקנח ס"ב וש"י. וראה מ"א ס"ק ב.

ח משנה ביצה לז, א. מור וש"ע ס"ג.

ט רש"י שם ר"ח הבהמה. מור וש"ע שם.

י כדלעיל ס"א וש"י.

יא רש"י שם. מור וש"ע שם.

יב משנה ביצה לז, א. לפירוש הרמב"ם הל' וי"ט פ"ה ד"א. ש"ע ס"ד.

מד ברייתא זר, א. מור וש"ע ס"ב.

מה רש"י שם ר"ח גבוה עשרה.

מו סעיף א וש"י.

מז רש"י שם ר"ח והוא מר'. ובדלעיל ס' שנח ס"א. ס' ששן סמ"ג. ולכן נחשבת כר' אמות רק כשאין בה אלא

בית סאחים, ובדלעיל ס"א.

מח ברייתא שם. מור וש"ע שם.

מט מוכה כה, א. תוספת שבת ס"ק ו.

נ סעיף ב.

נא עירובין ב, ב. (לענין כלתה מדרגה במקף העיר). רש"י

נא, ב ר"ח כאילו לא יצא. ובדלעיל ס' תה ס"ד

וש"י.

נב רמב"ם הל' שבת פכ"ז ה"ב. תוס' נז, א ר"ח רב הנא.

ראש פ"ד ס"י. פ"ה ס"ג. רבינו ירוהם נתיב יב הל"ה

(ק, ד). ולענין הפצי נכרי שהובאו לעיר בשבת ראה לקמן

ס' תה דהמגיל זקא כשהעיר מוקפת מחיצות לדירה.

נג ע"י שם ס' שצו ס"ב דהיינו שאינה מוקפת חומה הלכה

אלא בתים סמוכים ומחוזרים (כשמת רש"י במשנה נב,

ב ר"ח בית נבנה). ושם ס' שנתונים לעיר עיבור של ע'

אמה ושירים. ושם ס"א כשנפרצה החומה מכל רוחותיה